

A Gospel of Nicodemus

Ewangelia Nikodema

Transliteration

Translation

fol. 260^r Poczyna sie tu yuz o mence Pana yezusowy

Here now begins concerning the Passion of Lord Jesus

1 **Prol.** Poth ponskim Pilathem Starosta Je-
rozolymskim, Roku dziewiathegonafczie Tybe-
rivfsa Czefsarza y pana Rzimfskiego. I Heroda
Starofsty Galileyskiego, latha dziewiathegonasthe-
5 go panstwa gego ofsmego dnya kxiaticza sto-
yaczki, pod mocza kxieftwa Caplanow Jozepha
1 y Cayphafsa. (1.1) Przipli do Pilatha. Annas y Ca-
yfas Sameth y Datan Camaliel, y Jvdas Le
vy y Neptalym, Allexander y Jayrus, y drv-
gich zidow wielie, skarczacz a fsoczacz na Jefu-
5 fsa rofmagitymy fkargamy zlymy mowiacz
nany. Thego fnylyfmy, yze yefth Jozephow. ||
fol. 260^r fllhyn : kowalow. fmariey narodzony a, mowy albo
myeny fsye bycz flynem bozim y krolem, a gefczce
nyetyelko kazy zakon, ale y theze fsobothe, dzien
10 ffwieithi gwalczy, y oyczyfzną nafsą, y zakon nafz
skazicz mysly, y chce, y rzekl Pilath dozydow, y
czo tho yesth czo dziala, ayako, albo kthorim oby
czayem chce fkazicz Othpowiedziely fsa gemv
zidowie. zakon mamy : zadnego czlowieka nye
15 mamy vfdrawiacz wfsobothe. A then chrome,
slepe, garbathe, paralizem zarazone, gluche,
tredowathe, odedyabla ofsiadle vfdrawial, y vs=
dravia wfsobothe. A gefczce wyeczey, y Lazarza
poczwartym dnyv vmarlego wtkrzesyl zelny=

Prol. Under Pontius Pilate, governor of Jeru-
salem, in the nineteenth year of Tiberius, Caesar
and lord of Rome, and in the nineteenth year of
the reign of Herod, governor of Galilee, on the
eighth day of the eighth month⁽¹⁾, under the
ruling power of priests Joseph and Caiaphas^a,
(1.1) there came to Pilate Annas and Caiaphas,
Samet and Dathan, Gamaliel and Judas Levi, and
Nephtali, Alexander and Jairus, and many other
Jews, accusing and blaming Jesus with various evil
accusations, saying against him^a: “We have known
this man to be the son of Joseph the smith, born of
Mary^b, but he names or calls himself the Son of God
and king^c. And, moreover, he not only destroys the
law, but he also violates the Sabbath^d, the holy day, a
and he intends and wishes to destroy our homeland⁽²⁾
and our law^e.” And Pilate said to the Jews: “And
what is it that he does, and how or in what manner
does he wish to destroy it?” The Jews answered him:
“We have the law — we are not to heal any man on
the Sabbath^f. But this man has healed and heals on
the Sabbath the lame, the blind, the hunch-backed,
the palsy stricken, the deaf, the leprous, the devil-
possessed. And more still, for with his evil works he
also raised the dead Lazarus after the fourth day^g(3).”

Title Poczyna sie — yezusowy : title in a late 16th or 17th c.
hand yuz : yusz *Wierczyński*

Prol., 3 Czefsarza : letter -f- corrected by scribe from -r-

¹ *kalendas* — *Olimpiadis* / *księżycza stojączki* : The Polish text omits the reference to the Olympiad. The word “stojączka” usually refers to the eighth month of the year, i.e., August; see S. URBAŃCZAK *et al.*, *Słownik staropolski*, vol. 8, Wrocław 1977-1981, p. 447. Here, however, the translator uses this word vis-à-vis Latin *Aprilis*, and the reason for this apparent mismatch is not clear.

² *patriam* / *ojczyznę* : This reading is not attested in any other known version of the EN or AP; it probably resulted from a misreading of an abbreviated form of the Latin word “paternam” which occurs at this point in LatA (cf. Be023, p. 206, “et paternam legem nostram uult dissoluere”).

Preserved in Poland

Transcription

Poczyna sie tu już o męce Pana Jezusowy

Prol. Pod ponskim Piłatem, starostą jerozolimskim, roku dziewiętegońście Tyberyjusza, cesarza i pana rzymskiego, i Heroda, starosty galilejskiego, lata dziewiętegoństego państwa jego, osmego dnia księżycy stojączki⁽¹⁾, pod mocą księstwa kapłanow Jozefa i Kajifasza^a, (1.1) przyszi do Piłata Annasz i Kajifasz, Samet i Datan, Kamalijel i Judasz Lewi, i Neptalim, Aleksander i Jajirus, i drugich Żydow wiele, skarżąc a socząc na Jezusa rozmajitymi skargami złymi, mówiąc nań^a: „Tego znalismy, iże jest Jozefow II syn kowalow, z Maryjej narodzony^b, a mowi albo mieni sie być Synem Bożym i krole^c. A jeszcze nie telko kazi zakon, ale i teże sobotę, dzień święty gwałci^d i ojczyznę⁽²⁾ naszą, i zakon nasz skazić myśli i chce”. I rzekł Piłat do Żydow: „I co to jest, co działa, a jako albo ktorym obyczajem chce skazić?” Odpowiedzieli są jemu Żydowie: „Zakon mamy – żadnego człowieka nie mamy uzdrawiać w sobotę^f. A ten chrome, ślepe, garbate, paraliżem zarażone, głuche, trędowate, ode dyjabła osiadłe uzdrawiał i uzdrawia w sobotę. A jeszcze więcej, i Łazarza, po czwartym dniu, umarłego wskrzesił^g ze złymi uczynki⁽³⁾”.

---

³ *Et quod maius – actibus / A jeszcze więcej – uczynki* : The raising of Lazarus is not mentioned at this point either in Greek or in Eastern versions of the AP; in the Latin tradition, he is mentioned here only in the Praha group (cf. Pr299, fol. 1^v), whose wording here is almost identical to Kr127. All versions mention Lazarus in ch. 6.4.

Evangelium Nicodemi from Biblioteka Jagiellońska MS 1509

Prol. Sub Poncio Pylato preside Ierosolimo-
rum, anno nono decimo imperij Tyberij cesaris, fol. 89^r
imperatoris Romanorum, et Herodis imperatoris
Galillee, anno nono decimo principatus eius,
octauo kalendas Aprilis, in anno quarto ducentissimo Olimpiadis⁽¹⁾, sub principatum sacerdotum
Iosephi et Cayphe^a, (1.1) venerunt ad Pylatum
Annas et Cayphas, Summet et Datan, Gamaliel et
Iudas, Leui et Neptalim, Allexander et Iabirus et
reliqui Iudeorum multi, accusantes Ihesum multis
accusacionibus malis et dicentes^a: “Istum nouimus
filium Ioseph fabri de Maria natum^b et dicit se filium
Dei et regem^c. Et non solum soluit legem sed
eciam Sabatum violat^d et patriam⁽²⁾ nostram et
legem dissoluere querit^e.” Dicit Pylatus ad Iudeos:
“Que sunt que agit et quomodo wlt dissoluere?”
Responderunt Iudei: “Legem habemus nullum curare
in Sabbato^f. Iste autem claudos et curuos et cecos
et paraliticos, surdos et leprosos et demoniacos
curauit in Sabbato. Et quod maius est, Lasarum post
quartum diem resuscitauit^g cum malis actibus⁽³⁾.” 15

Prol., a. Cf. Lk 3,1-2
1.1, a. cf. Mt 27,1; Mk 15,3; Lk 23,2 b. cf. Mt 13,55;
Jn 6,42 c. cf. Mt 27,43; Lk 23,2 d. cf. Jn 5, 18; 9,16
e. cf. Mt 5,17 f. cf. Mt 12,9-13; Lk 13,14; 14,3; Jn 5,16
g. cf. Jn 11,43-44

Prol., 5 ducentissimo : *for* ducentesimo

1.1, 10 wlt : *for* vult

transliteration

translation

20 my vczynky. I rzekl ym Pilath. kthorich tho
zlych vczynkow, rzekly gemv Zidowie zlofnyk
czy gesth. Bo wyem wkxiazecziv dyabelskim
wyrzvcza dyabelstwo.

And Pilate said to them: “Of which evil works⁽¹⁾?”
The Jews said to him: “He is an evildoer, for by the
prince of devils⁽²⁾ he casts out devils⁽³⁾.”

1 1.2 I daliey rzekli fsa zido-
wie Pilatowi. Profsimy mylofczi twey przy
kazal aby thv ftal przed stolczem twoym [A thedy] ||
fol.261^r A thedy rzekl Pylath Zydom, powyec-
25 dzie wy mnye, iako ia tho mam vdzialacz, gdy
gefthem staroftha, a myal bych pytacz krola, y
rzekli gemv zydowie. My nyemowymy onego
bycz krolem, ale on fsam myeny fsie bycz kro-
lem. Thedy Pilath wefwa{w}ffyy cvrfsora, posla
10 y rzekl gemv, iako v myernyey mozes przy-
wiedzi thv Jefufsa narathvff. a wyfsedwffyy za-
prawde pofsel a vfnawfzy onego rozvmyey
pana Jefufsa pokleknawfsy, y chwalył onego
a fsode, albo rambek. kthori noffyl wrąkv
15 ffwoych poslal na zyemye przeden rzekacz
Panye potym ydacz wnycz narathvfs, bo-
wiem Staroftha zowie ciebie, aby raczyl
gydz do nyego narathvsz. A zaprawde wy-
dzacz tho zidowie przewrothny nyewyerny
20 czo vdzialal on poffel, wolaly fsa fgnyewem
do Pylatha rzekacz. Czemuvf glossem wielgim, ||
fol.261^r nierzekl gemv yfz by przifsedl ku thobye, Bo
wyem then pofsel, gdy vyrzal onego rofsirzyl
apoflal rambek, kthori nofsyl wrenku swoich
25 y chwalył a wielbył onego, y rzekl gemv. pa-
nye zowie cie starostha.

1.2 And the Jews further said to Pilate: “We
ask your Grace to command that he stand⁽⁴⁾
before your seat.” And then Pilate said to the Jews:
“You tell me how⁽⁵⁾ I am to do it, for I am a
governor and would have to question a king⁽⁶⁾.”
And the Jews said to him: “We do not say that he is
a king, but he himself calls himself king^b.” Then
Pilate summoned a cursor, a messenger⁽⁷⁾, and
said to him: “As moderately as you can, bring Jesus
here to the town hall.” And verily, when the
messenger went out and recognized him — that is,
Lord Jesus — he knelt and praised him⁽⁸⁾, and the
handkerchief, or the scarf, which he carried in his
hands, he spread out before him on the ground,
saying: “Lord, walking on this, enter in the town
hall because the governor calls you, that you deign
to come to him to the town hall⁽⁹⁾.” And verily,
seeing what the messenger had done, the perfid-
ious, faithless Jews⁽¹⁰⁾ cried out with anger to
Pilate, saying: “Why did you not say to him in a
great voice⁽¹¹⁾ that he should come to you? For this
messenger, when he saw him, extended and spread
out the scarf which he carried in his hands, and he
praised and adored him, and said to him: ‘Lord,
the governor calls you.’”

1.2, 4 A : corrected from D

¹ *Quarum malorum actionum? / Ktorych to zlych unczy-
nkow?*: See Introduction, p. 24. The contextual awkwardness
of the genitive case is duly rendered into Polish.

² *et principe demoniorum / bowiem w księżęciu dyjabelskim*: The Polish translation suggests that its immediate source read “in
principe,” the standard reading in all Latin traditions, including VPal. Kr127 omits the preposition.

³ *demonia. Dicit — demonia / dyjabelstwo*: The Polish translator (or a copyist) omitted Pilate’s remark that devils are not cast
out in the name of an unclean spirit.

⁴ *adduci / stał*: Pol. *stał* (“stand”) does not translate Lat. *adduci*, which is unique to Kr127. The immediate Latin source of *stał*
was probably closer to Pr299, which reads “vt eum iubeatis stare” (fol. 1^v). A related form, “adstare,” is attested in VPal (fol. 138^r,
“UT EUM IUBEATIS ADATARE”), LatA (cf. Be023, p.206, ‘ut eum iubeatis asstare’), and LatC (cf. Ba012, fol. 122^v, “ut Ihesum
iubeas adstare”).

⁵ *Quomodo / Powiedzcie wy mnie, jako*: The clause introducing the question in the Polish translation, absent from Kr127, has
counterparts in the Greek and Coptic versions of the AP, as well as in LatB (cf. Va382, fol. 35th), Wa391 (fol. 1^v), the Bohemian
redaction, and the Praha group (cf. Pr299, fol. 2^r).

⁶ *Quomodo — interrogare? / jako — krola*: This question, present in all Greek and Eastern versions, is typically omitted in LatA
but is preserved in LatB, Wa391, the Praha group, and the Bohemian redaction. However, only Wa391 and the Praha group read
interrogare, translating Gk ἐξετάσαι. LatB and the Bohemian redaction consistently read “audire.”

⁷ *Ananiam cursorem / kursora, posła*: The only other manuscript to mention the same name for the cursor as Kr127 is Wa391
(fol.1^v). The cursor is not named in Greek, Eastern, and most Latin versions (but LatC reads “cursorem suum nomine
Promanum,” Ba012, fol. 122^v). The Polish translator omits the name.

transcription

I rzekł jim Piłat: „Których to złych uczynków⁽¹⁾?” Rzekli jemu Żydowie: „Złotnik ci jest, bowiem w książęciu dyjabelskim⁽²⁾ wyrzuca dyjabelstwo^{h(3)}”.

1.2 I dalej rzekli są Żydowie Piłatowi: „Prosimy Miłości Twej, <aby> przykazał, aby tu stał⁽⁴⁾ przed stolcem twojim”. || A tedy rzekł Piłat Żydom: „Powiedzcie wy mnie, jako⁽⁵⁾ ja to mam udzielać, gdy jestem starosta, a miałbych pytać krola^{a(6)}”. I rzekli jemu Żydowie: „My nie mówimy onego być krole^m”, ale on sam mieni się być krole^m”. Tedy Piłat wezwawszy kursora, posła⁽⁷⁾ i rzekł jemu: „Jako umierniej możesz, przywiedzi tu Jezusa na ratusz”. A wyszedwszy zaprawdę poseł, a uznawszy onego, rozumiej Pana Jezusa, pokłękawszy i chwalił onego⁽⁸⁾, a sodeę albo rąbek, który nosił w ręku swoich, posłał na ziemię przedeń, rzekąc: „Panie, po tym jidąc, wnidź na ratusz, bowiem starosta zowie ciebie, aby raczył jić do niego na ratusz⁽⁹⁾”. A zaprawdę widząc to Żydowie przewrotni, niewierni⁽¹⁰⁾, co udzielał on poseł, wołali się z gniewem do Piłata, rzekąc: „Czemuś głosem wielgim⁽¹¹⁾ || nie rzekł jemu, iżby przyszedł ku tobie? Bowiem ten poseł, gdy ujrzął onego, rozszerzył a posłał rąbek, który nosił w ręku swoich i chwalił a wielbił onego i rzekł jemu: „Panie, zowie cie starosta”.

Dicit eis Pylatus: “Quarum malorum actionum⁽¹⁾?” Dicunt Iudei: “Maleficus est et principe demoniorum⁽²⁾ eicit demonia^h.” Dicit Pylatus: “Istud non in spiritu immundo eicere demonia⁽³⁾.”

1.2 Dicunt Iudei: “Rogamus magnitudinem 1
tuam ut iubeas eum ad tuum [[tribuli]] tribunal ad-
duci⁽⁴⁾.” Tunc dixit Pylatus Iudeis: “Quomodo⁽⁵⁾
possum ego, cum sum preses, regem^a inter-
rogare⁽⁶⁾?” Dicunt ei: “Nos non dicimus ipsum 5
regem esse sed ipse regem se dicit^b.” Tunc vocans
Pylatus Ananiam cursorem⁽⁷⁾ et dixit ei: “Cum
moderancia adduc Ihesum in pretorium.” ||
Exiens vero cursor et agnoscens eum adoravit⁽⁸⁾. fol. 89^v
Et fasciam quod ferebat in manu sua expandit 10
in terram dicens: “Domine super hoc ambulans
ingredire [[q]] quoniam preses te vocat ut digneris
ingredere ad eum in pretorium⁽⁹⁾.” Videntes autem
Iudei⁽¹⁰⁾ quod fecisset cursor, clamauerunt cum
furore ad Pylatum dicen^{te}: “Quare sub voce 15
preconiar^{ia}⁽¹¹⁾ non fecisti eum venire ad te sed per
cursorem? Iste cursor cum vidisset eum, expandit
fasciam quod tenebat in manu sua et adoravit
eum et dixit ei: ‘Domine, vocat te preses.’”

⁸ *adoravit / pokłękawszy i chwalił onego*: The Polish word *pokłękawszy* (lit. “having knelt”) has no counterpart in Kr127. While the reference to the cursor prostrating before and/or worshipping Jesus is present in most Greek, Eastern and Latin versions, kneeling is explicitly mentioned only in one Syriac version and in the Bohemian redaction (cf. Gd087, fol. 94^v, “Cursor uiso Ihesu, terror magnus invasit eum et ponitis in terra genibus adoravit eum”).

⁹ *ut digneris — in pretorium / aby raczył — na ratusz*: This clause is not attested in Greek, Eastern, or mainstream Latin traditions. Only Wa391 reads in a similar vein, “vt venias ad eum in pretorium” (fol. 1^v).

¹⁰ *Iudei / Żydowie przewrotni, niewierni*: The epithets *przewrotni*, *niewierni* (“perfidious, faithless”) must have been added by the Polish translator as they are not attested in any other version of the apocryphon. Their effect is to heighten the anti-Jewish tenor of the text; see also ch. 1.4, 1.5, 4.4, 15.1 for similar additions. Cf. Introduction, p. 38.

¹¹ *sub voce preconiar^{ia} / głosem wielgim*: The Latin form *preconiar^{ia}* is attested, besides Kr127, only in Wa391 (fol. 1^v); most Latin manuscripts use “preconis” instead. The Polish translator’s exemplar may have read “uoce magna,” but no Latin manuscript with this reading has yet come to light.

1.1, h. Mk 3,22; Lk 11,15 ; cf. Mt 9,34; 12,24

1.2, a. cf. Jn 19,15 b. cf. Jn 19,21

1.1, 16 malorum : *for malarum*

1.2, 8 adduc : *letter -d- corrected by scribe to -h-*
10 fasciam : *see TLL 6/1, col. 43, s.v. faciale* 12 ingredire :
for ingredere 13 ingredere : *for inf. in -ere, see TLL 7/1, col.*
1567, s.v. ingredior 15-16 voce preconiar^{ia} : *see TLL 10/2,*
col. 503, s.v. praecon(i)arius

transliteration

translation

1 1.3 I rzekł pylath posło
wy. Czemvs tho vdzialal, rzekł pofsel pylato=
wy. kyedys mye do Jerufalem do Allexandra
flal. Thedy wydziałem Jefufsa, a on fsiedział
5 na oflyczy, a dziathki zydowłkie wolaly, rofgi
lathorofly dzierzancz wrenkv, A drvdzi slaly
chvfty ffwoye nadrodze mowiacz, chwala na
wyfsokofczy blogoslawyony, kthori przifsedł wy
mye boze krol zydowłky,

1.3 And Pilate said to the messenger: “Why did
you do this?” The messenger said to Pilate: “When
you sent me to Jerusalem, to Alexander, then I saw
Jesus, and he sat upon an ass’s colt^a, and the Jewish
children cried out holding yearling twigs in their
hands. And others spread out their kerchiefs on
the road, saying: ‘Glory in the highest. Blessed (is
he) who came in the name of God, the King of
Israel!’”

1 1.4 a flyfsacz tho nye-
wyerny zydowye do onego posla swielkym
gnyewem, rzekly, dziathky zydowłkie pozidows
kv fsa wolaly, albo wolaia. A thobie skath
5 tho prziflo, bo {ty} yefthes grek, a yakos thy
mogł rozvmycz yżik zidowłki. odpowiedzial
gest on Curfor pofsel rzekacz. Pytałem zida ll
fol.262^r gednego nyekthorego, y rzekłem y czo tho
gefth, czo wolaia thy dzieczy zydowłkie pozi
10 dowskv, a on my powyedzial y navczil. Jrzekł
Pylath zydow, jako wolaly pozidowłkv, rze=
kly fsa gemv zydowie Ofanna, chwala. Irzekł
ym pylath, jako fsie tho wykłada ofanna, rze=
kly gemv. Bandz przetho pofzdrowion, y rzekł
15 gym Pylath. Gdys wy fsamy dofzwyathczaczie
głofsow, kthorimy dzieczy wolaly, a czym ze then
sgrzefsyl pofsel, a wthym ony zamylczely,
y rzekł pylath curforowy, wynycz lepak,
a jako mozes przywedzi thv Jefufsa, a thedy
20 curfor wyfsedł przed rathus, y vdzialal, thako
iako y pyrwey, a barzo fwielka pokora proffyl
gefth Jefufsa rzekacz. panye raczy wnydz. bocie
lepak starffy zowie,

1.4 And hearing this, the faithless Jews said to
that messenger in great anger: “The Jewish
children cried or cry in Jewish; and whence has it
come to you, since you are a Greek, and how could
you understand the Jewish tongue⁽¹⁾?” The cursor,
the messenger, answered, saying: “I asked a certain
Jew and said: ‘And what is it that these Jewish
children are crying in Jewish?’ And he told and
instructed me.” And Pilate said to the Jews: “What
were they crying in Jewish?” The Jews said to him:
“Hosanna, glory!” And Pilate said to them: “How
does ‘Hosanna’ translate?” They said to him: “Hail
therefore!” And Pilate said to them: “Since you
yourselves bear witness to the voices with which
the children cried, how then has this cursor
sinned?” But to this, they said nothing^a. And Pilate
said to the cursor: “Go out again and, whichever
way you can, bring Jesus here!” And so the cursor
went out of the town hall and did as before, and he
asked Jesus with very great humility, saying: “Lord,
deign to enter, for the seigneur calls you.”

1 1.5 a thako pan Jefus fsedł na-
rathvff, a gdys myal wnydz, thedy ony kthorzy
dzierzaly choragwie fklonylyfsie, y nachilylyfsie
choragwy fsamy fzyebye. gdy Jefus myly myal
5 wnycz narathvs, a thako wielbyly a chwalili onego ll
fol.262^r Wydzacz Zaprawdę Zydowie thy dzywy nye=
fczefny. yzefsie choragwi sklonily, y iako Jefu-

1.5 And thus Lord Jesus was going to the town
hall, and when he was about to enter, then those who
were holding the standards⁽²⁾, the standards bowed
and bent down of their own accord when dear Jesus
was about to enter the town hall and thus worshiped
and praised him. Verily, when the wretched Jews
saw these wonders⁽³⁾, that the standards bowed⁽⁴⁾

1.4, 20 curfor : the second -r corrected by scribe from some
other letter

Wa391 (fol. 1^v, “Vnde tu cum sis Grecus intellexisti hebraice”). The source of the Polish translation may have read “tibi” (trans.
as *tobie*) before *cum*, as in the Praha group (cf. Pr299, fol. 2^r, “vnde est tibi cum sis Grecus...”).

² *Signiferi* — *signa* / *A tako* — *choragwie*: The anacoluthic Latin clause represents crude rendition of the Greek genitive absolute
(τῶν σιγνοφόρων κατεχόντων τὰ σίγνα). The Polish text adds a narrative transition (*A tako Pan Jezus szedł na ratusz*), and then
translates the Latin source so literally. The comma after “fklonylyfsie” in the transliteration might suggest that the Polish scribe
associated this verb with the standard bearers; however, the following sentence and the rest of this chapter make it clear that it was
the standards that bowed.

¹ *Vnde cum* — *hebraicam?* / *a tobie skąd* — *żydowski?*:
There are numerous variations on this question in the Latin
tradition. Once again, the wording in Kr127 is very close to

transcription

1.3 I rzekł Piłat posłowi: „Czemuś to udziałał?” Rzekł poseł Piłatowi: „Kiedyś mie do Jeruzalem, do Aleksandra słał, tedy widzialem Jezusa, a on siedział na oślicy^a, a dziatki żydowskie wołały, rozgi latorośli dzierząc w ręku. A drudzy słałi chusty swoje na drodze, mowiąc: »Chwała na wysokości! Błogosławiony, który przyszedł w jimię Boże, Krol Żydowski!^b!«”

1.4 A słyszac to niewierni Żydowie, do onego posła z wielkim gniewem rzekli: „Dziatki żydowskie po żydowsku są wołały albo wołają; a tobie skąd to przyszło, bo ty jesteś Grek, a jakoś ty mógł rozumieć język żydowski⁽¹⁾?” Odpowiedział jest on kursor, poseł, rzekac: „Pytałem Żyda || jednego niektorego i rzekłem: »I co to jest, co wołają ty dzieci żydowskie po żydowsku?« A on mi powiedział i nauczył”. I rzekł Piłat Żydom: „Jako wołali po żydowsku?” Rzekli są jemu Żydowie: „Osanna, chwała!” I rzekł jim Piłat: „Jako sie to wykłada »osanna?« Rzekli jemu: „Bądź przeto pozdrowion!” I rzekł jim Piłat: „Gdyż wy sami doświadczacie głosow, ktorymi dzieci wołały, a czymże ten zgrzeszył poseł?” A w tym oni zamilczeli^a. I rzekł Piłat kursorowi: „Wynidź lepak, a jako możesz, przywiedzi tu Jezusa!” A tedy kursor wyszedł przed ratusz i udziałał tako, jako i pirwej, a barzo z wielką pokorą prosił jest Jezusa, rzekac: „Panie, raczy wnidź, bo cie lepak starszy zowie”.

1.5 A tako Pan Jezus szedł na ratusz, a gdyż miał wnić, tedy oni, ktorzy dzierzali chorągwie⁽²⁾, skłoniły sie i nachyliły sie chorągwi same <z> siebie, gdy Jezus miły miał wnić na ratusz, a tako wielbiły a chwaliły onego. || Widzac zaprawdę Żydowie ty dziwy⁽³⁾ nieszczesni, iż sie chorągwi skłoniły⁽⁴⁾ i jako Jezusa chwaliły, tym barziej są

³ *scema signorum / ty dziwy*: See the Introduction, p. 22. The Polish translator replaces the Greek loanword with a more general phrase referring to the miraculous character of the event.

⁴ *quomodo curuati sunt / iż sie chorągwi skłoniły*: The Polish translation assumes the feminine *chorągwi* (“the standards”) as the subject of the verbal phrase. The Latin *curuati sunt* may have been intended to anticipate *signiferi*.

1.3 Et dixit Pylatus cursori: “Quare hoc 1
fecisti?” Dicit ei cursor: “Quando me misistis
Ierosolimam ad Allexandrum, vidi[t] Ihesum
sedentem super pullum azine^a et pueri Hebreo- 5
rum clamabant ramos tenentes in manibus. Alij
prosternebant vestimenta sua in via dicentes:
‘Salve igitur, Osanna. Benedictus qui venit in
nomine Domini, Rex Israel^b.’”

1.4 Clamauerunt Iudei ad cursorem cum 1
furore dicentes: “Pueri Hebreorum hebraice
clamabant. Vnde cum tu sis Grecus intellexisti
lingwam hebraicam⁽¹⁾?” Dixit eis cursor: “Inter- 5
rogau quendam Iudeum et dixi[t]: ‘Quid est
quia clamant pueri hebraice?’ Et ille me docuit.”
Dicit Pylatus Iudeis: “Quomodo clamabant
hebraice?” Et dicunt ei: “Osanna.” Dicit eis
Pylatus: “Quid interpretatur?” Dicunt ei: “Salve
igitur.” Dicit eis Pylatus: “Ex quo vos [[a:]] 10
attestamini voces quas pueri clamabant, quid
tunc peccauit cursor?” Illi autem tacuerunt^a. Et
dixit Pylatus cursori: “Exi iterum et quo ordine
vis introduc Ihesum huc.” Exijt autem cursor,
fecit sicut et prius. Et multum deprecabatur 15
Ihesum dicens: “Domine ingredi, vocat te
iterum preses.”

1.5 Signiferi autem qui ferebant signa⁽²⁾, 1
curuata sunt capita signorum ex se dum Ihesus fuit
ingressus, adorauerunt eum. Videntes autem Iudei
scema signorum⁽³⁾, quomodo curuati sunt⁽⁴⁾ et
quomodo Ihesum adorauerunt, magis clamabant 5

1.3, a. cf. Mt 21,7; Jn 12,15 b. cf. Mt 21,8-9; Mk 11,8-10; Jn 12,13

1.4, a. cf. Lk 14,4

1.3, 4 azine: *forasine*

1.4, 10 ex quo: “since, inasmuch as,” see Latham, p. 174, s.v. ex

1.5, 4 curuati sunt: i.e., signiferi, but possibly an error for curuata sunt, i.e., capita